

OPPONENCIA

KISS TAMÁS DIPLOMATERVÉHEZ

Mielőtt a diplomatervről összefoglalnám a gondolataimat, szeretném kifejezni, hogy több szempontból örültem a felkérésnek. Egyrészt, a környezetpszichológia hazai alapítójaként nagyon örülök, hogy a lélektannak ez a területe a Debreceni Egyetem Építészmérnöki Tanszékén is „hasznosulhat”. Másrészt mivel – annak ellenére, hogy már nem itt élek – még mindig debreceninek vallom magam, így különösen nagy örömökre szolgál, hogy megismerkedhettem egy, a Debreceni Egyetemen tanuló építészhallgató munkájával.

A diplomatervet környezetpszichológiai szempontból véleményezem. A környezetpszichológia bevonása – amellet, hogy számomra természetesen nagyon szimpatikus – bátor lépés, mivel Kiss Tamás építészhallgatóként nem tanulta szervezett keretek között ezt a lélektani szakterületet. Szakmailag a környezetpszichológia kifejezetten jól illeszkedik a co-housing tervezésének folyamatához, hiszen a pszichológiai megfontolások gazdagon átszövik a tervet. Az emberi tényező minden megalkotott épületben, térben nagyon fontos, de különösen az a co-housingban, ahol a kialakított struktúra működtetésében a humán folyamatok gyakorlatilag egyenrangúak az épített térrel.

Már a tervezés folyamata nagyon izgalmas pszichológiai szempontból: valós emberek participációs folyamat során alakították a tervezővel közösen a teret. Ez a co-housing egyik lényege: a részvétel, amit a pszichológia oldaláról sokféle módon megragadhatunk: tér- és funkciókontroll, az önkifejezés, önérvényesítés igazítása a közös igényekhez, alkalmazkodás, magánszféra és közösség összeillesztése. Más szóval ÖSSZE-EGY/EZTETÉS: az „EGY” ember (ez lehet egyén, de a közös élet igénye mentén egy pár is) ÖSSZEEGYEZTETI igényeit a többiekkel úgy, hogy nem adja fel saját, privát elsődleges territórium-, azaz otthonigényét, sőt, ezt a többiek otthonaival össze akarja kapcsolni. Ez egy nagyon komoly, bonyolult egyéni és társas pszichológiai folyamat: az egyéni szükségletek, az intimitás, a személyre szabás igénye a legintenzívebb a lakókörnyezetben (pszichológiai értelemben itt kifejezőbb az „otthon” szó használata), és a közösségi élet ennek (a mi kultúránkban legalábbis) sok tekintetben feloldhatatlanul ellentmond. Az épített térnek egyszerre, megfelelő minőségben, arányban és eloszlásban kell támogatni sokféle társas struktúrát az egyéntől a páron át a csoportokig (család,

baráti társaság, szomszédság stb.). Pszichológiai szempontból ezért is olyan nagyon nehéz a co-housingok működése.

Kiss Tamás nagy pszichológiai fogékonysággal és tapintattal nyúlt a tervezéshez. Végig érzékenyen reagál, elfogadja a lakók igényeit, szándékait – sőt, előnyt kovácsol belőlük a ház egészét tekintve. Nagyon szép a kontinuum az elvonulós, individuális létmódoktól az intenzív közösségi életig (aminek különösen izgalmas példája a lakását a többiek előtt időnként megnyitni szándékozó lakó). Ez pszichológiai értelemben „számegyenes”, amelynek egyik végpontja a teljesen egyéni, a másik a teljesen kollektív, számos közbülső értékkel, az épített struktúra azonban szerencsére nem ilyen mechanikusan egyszerű. Az egész épületben jelen van a tér és az érintkezés megfelelően differenciált egyéni és társas pszichológiai kontrolljából származó egyensúly, aminek megteremtésében az épített tér azért fontos, mert lehetővé teszi a lakók számára az optimális kontrollt. A lakásokhoz a közös téren keresztül lehet eljutni, ami a szó pszichológiai és konkrét értelmében is lehetővé teszi, hogy megfelelően KÖZELÍTSENEK a lakók egymáshoz. Tág teret kap a tényleges szóbeli megnyilvánulásokon túl a nemverbális kommunikáció is, a tekintet, a gesztusok horizontálisan és vertikálisan szabályozhatják az érintkezést. Fontos a feltételes mód, mert az a ház nem kötelez semmire. Egyet vár el: a komoly és alkalmazkodni is akaró szándékot az együttélésre, de ha elköteleződöttél el az ügy mellett – akkor érzékeny és hatékony kontrollt kapsz a kezredbe ahhoz, hogy itt jól élj a többiekkel, közösen és kölcsönösen kívánatos módon.

Az öko-egységek a ház aljában a fenntarthatóságon és a környezetbarát szellemiségen kívül kapcsolatot jelenthetnek a környéki szomszédokkal, de a város többi lakóival is. A ház tehát képes nyitni a szűkebb és a tágabb külvilág felé. Ily módon kommunikálhatja a többieknek, a nem co-housing-lakóknak ezt az életformát.

Kifejezetten fontos, hogy ez a ház felvállalja az ideiglenességet, az életszakaszhoz kötődést. Ebben az értelemben is kontroll-lehetőséget teremt – amikor az ember kinő, kiöregszik (tetszés szerint választható) belőle, elmegy és mások jönnek a helyébe, akik majd ugyanúgy alakítják egyéni és kollektív a szabályaikat, mert ez tér ezt elvárja, és lehetővé is teszi.

Összegzés: Kiss Tamás diplomatervét környezetpszichológiai szempontból fogékonynak, árnyaltnak és szépen átgondoltnak tartom. A tervet mindenképpen elfogadásra javaslom.

Budapest, 2016. 01. 25.

Düll Andrea, PhD. habil.
tanszékvezető egyetemi docens